Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma – HSL:n näkökulmia

Liikenne- ja viestintävaliokunta 19.5.2021
Osaston johtaja Sini Puntanen HSL

HSL:n tehtävät

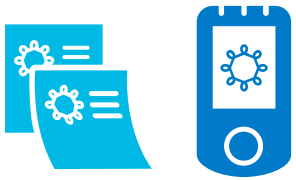
Vastaa Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisesta (HLJ).

Suunnittelee ja järjestää toimialueensa joukkoliikenteen ja edistää sen toimintaedellytyksiä.

Hankkii bussi-, raitiovaunu-, metro-, lautta- ja lähijunaliikennepalvelut.

Hyväksyy joukkoliikenteen taksa- ja lippujärjestelmän sekä lippujen hinnat.

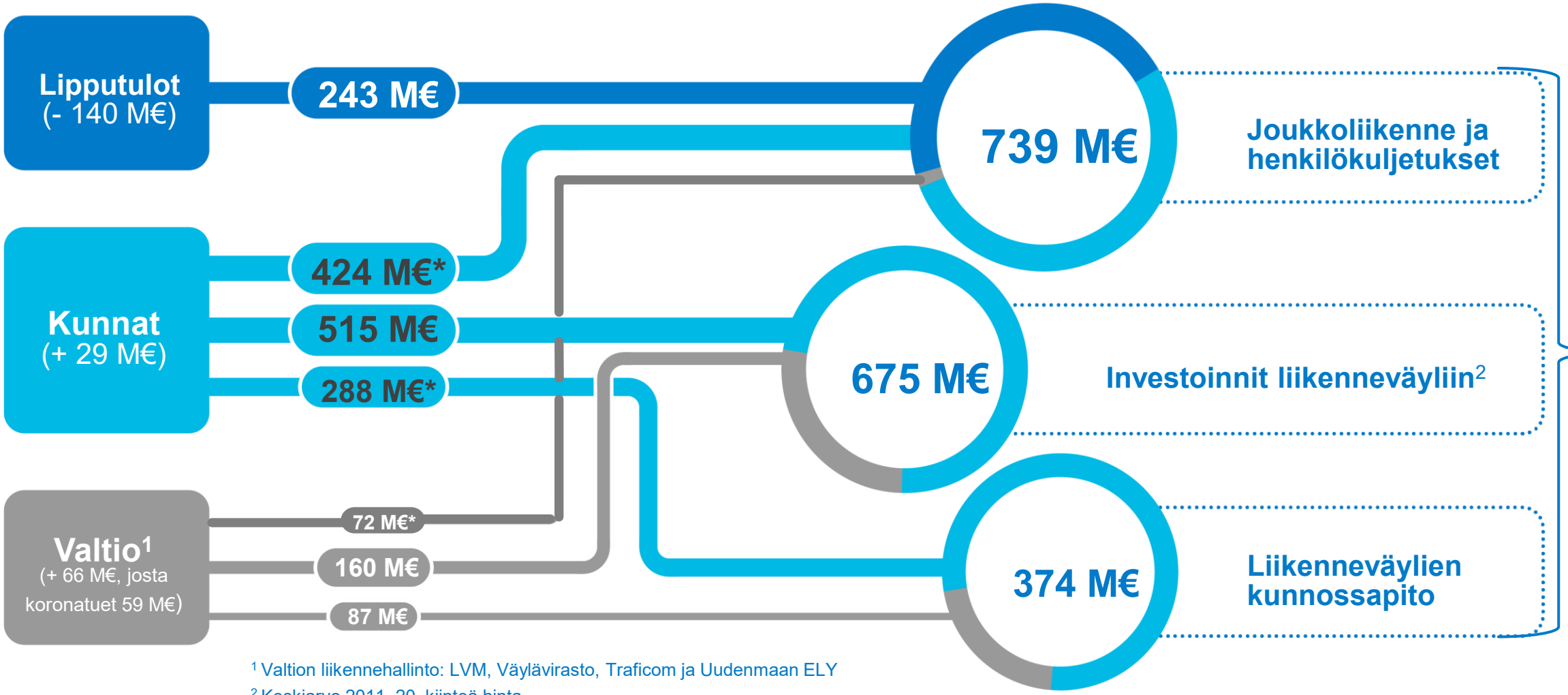

Vastaa joukkoliikenteen markkinoinnista ja matkustajainformaatiosta.

Järjestää lippujen myynnin ja vastaa matkalippujen tarkastuksesta.

Julkinen rahoitus Helsingin seudun liikennejärjestelmään (15 kuntaa) vuonna 2020 (2019) – Kunnat päärahoittaja

[1] Valtion liikennehallinto: LVM, Väylävirasto, Traficom ja Uudenmaan ELY

[2] Keskiarvo 2011–20, kiinteä hinta

* ELY:n tiedot vuodelta 2019 ja kuntien kunnossapitotiedot talousarvioista

Valtion[1] ja kuntien tulot ja menot Helsingin seudun liikennejärjestelmässä 2020

Valtion[1] tulot

Joukkoliikenne	• Kaupunkiraidemaksu	**+0 M€**
Rautatieliikenne	• Ratamaksut ja -vero	**+2 M€**
	• Osinkotulo VR:ltä	**+0 M€**
Tieliikenne	• Autoilun verot ja maksut*	**+990 M€**

992 M€

243 M€

Kuntien tulot

Joukkoliikenne	• Lipputulot	**+243 M€**

-36 % (vrt. 2019)

Valtion[1] menot

Joukkoliikenne	• Ostot ja tuet	**-68 M€**
	• josta koronatuet	-59 M€
	• Tuki raideinvestointeihin[2]	**-48 M€**
Rautatieliikenne	• Junaliikenteen ostot	**-4 M€**
	• Perusradanpito	**-22 M€**
	• Ratainvestoinnit[2]	**-79 M€**
Tieliikenne	• Perustienpito	**-64 M€**
	• Tieinvestoinnit[2]	**-34 M€**

319 M€

1587 M€

Kuntien menot

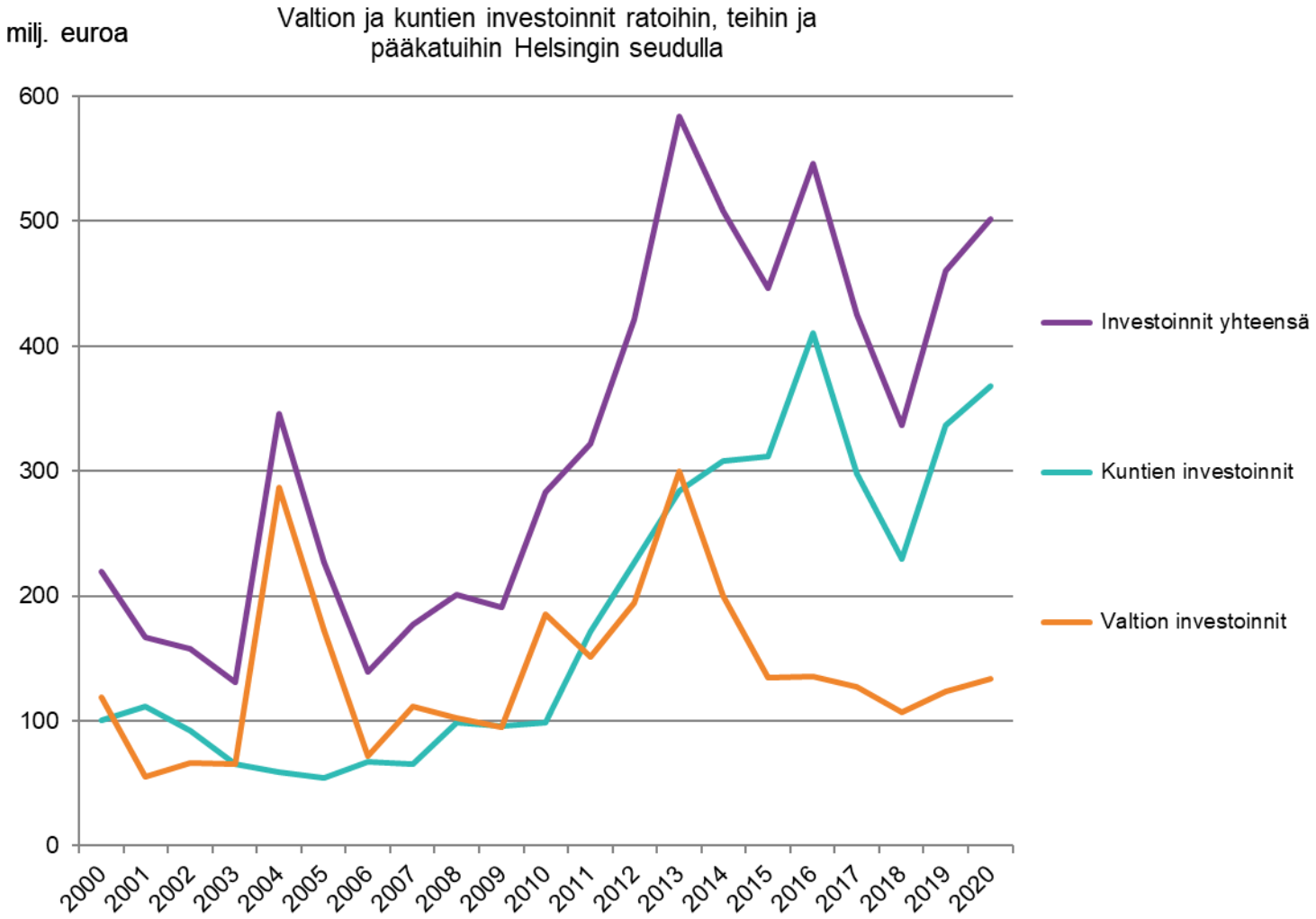
Joukkoliikenne	• Liikenteen järjestäminen	**-731 M€**
	• Koulu- ja sosiaalitoimen kuljetukset*	**-53 M€**
Rautatieliikenne	• Raideinvestoinnit[2]	**-232 M€**
Tieliikenne	• Kadunpito*	**-288 M€**
	• Tie- ja katuinvestoinnit[2]	**-283 M€**

[1] Valtion liikennehallinto: LVM, Väylävirasto, Traficom & Uudenmaan ELY

[2] Keskiarvo 2011–20, kiinteä hinta

* ELY:n tiedot vuodelta 2019, kuntien kunnossapitotiedot talousarvioista ja polttoainevero alustava

Valtion ja kuntien rahoitusosuudet liikenneverkko-investoinneista Helsingin seudulla 2000–2020
(kiinteähintaistettuna vuoden 2020 hintatasolle)

Valtio on investoinut v. 2011–2020 Helsingin seudun ratoihin ja teihin keskimäärin 160 M€/v.
Samana aikana kuntien investoinnit ratoihin, teihin ja pääkatuihin on keskimäärin 295 M€/v.

Investoinnit (M€):
2020:

- Valtio 135
- Kunnat 370

Lisäksi kunnat rahoittivat alueellisia, mm. asuntotuotannon edellyttämiä investointeja (M€):

- Vuonna 2020 275
- V.2011-2020 keskimäärin 220

Liikenneinvestointien yhteisrahoitusmalli ei ehdotetun mukaisena hyväksyttävissä

- → Nykytilanteessa valtion ja kuntien menot ja tulot Helsingin seudun liikennejärjestelmässä jakautuvat hyvin epätasaisesti ja kunnat rahoittavat jo nyt liikennejärjestelmää suurimmalta osin.
- → HSL ehdottaa, että valiokunta esittäisi mietinnössään seuraavaa kannanottoehdotusta:
  - Selontekoon sisältyvän valtion ja kuntien yhteisrahoitusmallin tarkoituksena ei ole liikennehankkeiden rahoitusvastuiden muuttaminen eikä sitä pidä sellaisena käyttää.
  - MAL-sopimuksia koskien jatkovalmistelussa valtio ja seitsemän MAL-kaupunkiseutua määrittelevät yhteistyössä MAL-sopimuksissa sovellettavien kustannusjakojen periaatteet ja niiden kriteerit.

Liikenne12-tavoitteiden saavuttamiseksi joukkoliikenteen on elvyttävä koronapandemiasta

- → Valtion kahdesta korona-avustuksesta (59 M€/ 2020 ja 69 M€/ 2021) ja muista tasapainotustoimista huolimatta HSL:n alijäämäennuste vuoden 2021 lopussa on 38 milj. euroa.
- → Vaikeat koronavuodet ovat tulevina vuosina vaikeuttamassa kilpailukykyisen joukkoliikenteen järjestämistä ja myös Liikenne12-tavoitteiden saavuttamista.
- → HSL:n joukkoliikenne tarvitsee myös tulevina vuosina valtion tukea, jotta emme ajaudu tilanteeseen, jossa joukkoliikenteen palvelut Helsingin seudulla romahtavat.

HSL:n muita viestejä valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta ja sen täytäntöönpanosta

- → Suunnitelman kokonaisrahoituksessa ei ole riittävää painotusta kestäviin kulkumuotoihin, kun otetaan huomioon suunnitelman tavoitteet ja Suomen hiilineutraalisuustavoite.
- → Strategisen tilannekuvan ja suunnittelu- ja investointiohjelman valmistelu ja sen vuorovaikutus on vielä epäselvä ja Liikenne12-kokonaiskuva jää siten vajaaksi.
- → Suunnitelma ei anna kaikilta osin riittävästi eväitä pitkäjänteiseen kaupunkiseutujen suunnitteluun, ja sen suhdetta MAL-sopimuksiin onkin kokonaisuutena vielä selkeytettävä.
- → Ratainvestointien lisäksi tulee jatkosuunnittelussa kiinnittää huomattavasti nykyistä enemmän huomiota taustajärjestelmiin kuten kalustoon, varikoihin ja liikenteen järjestämiseen.
- → HSL ehdottaa lisäksi, että valtio mahdollistaa lainmuutoksella kunnille oikeuden tehdä joukkoliikennekatujen ja -kaistojen valvontaa sekä periä pysäköintivirhemaksuun verrattavissa oleva hallinnollinen sanktio väärinkäytöksistä.